

„KELEMEN DIDÁK AZAZ NE MONDD, TEDD”

SIPOSNÉ MAJTÉNYI ANDREA

Előadásom címének a „KELEMEN DIDÁK azaz ne mondd, tedd” mondatot választottam. Ennek a választásnak az volt az oka, hogy szerettem volna összehasonlítást tenni egy régen eltávozott, de ma is ható értelmiségi és a ma értelmiséginek készülő fiatalok között. Magam tanár vagyok, aki pedagógusjelölteket tanít, így hát a munkám miatt a hétköznapijaimat fiatalok között töltöm, és amikor elkezdtem gondolkodni ennek a konferenciának a jelentőségén valamint azon, hogyan kellene megfogalmaznom a mondanivalómat, akkor a kisközösségen, amelyben élek, végigcsapott az élet és egy 25 éves fiatalember úgy gondolta, hogy az a megoldás, ha öngyilkos lesz.

Ez persze szörnyű, megdöbbentő és még sorolhatnám a jelzőket.

DE a fiú egészséges, viszonylag jó képességű, jó kiállású ember volt, a teljesen szokványos napi problémákkal, semmi extra gond. Egy jókedvű társaság közepéből ment el, ahol közölte: **engem többé nem láttok**. Senki sem reagált.

Kérdeztem, miért nem figyeltek rá, mi az oka annak, hogy nem léteznek a saját maguk pindurka világának határain kívül. Nem akarnak, nem tudnak, nem képesek mások életébe beletekinteni, belegondolni, beleérezni.

Kérdeztem, tehát válaszoltak: **nekik aztán semmi közük ehhez a dologhoz**. Pedig ismerték, többük azt állítja, barátok voltak.

Feltettem hát nekik még egy kérdést: ha van egy különös járvány, ami sok-sok halálos áldozatot szed és persze nagyon fertőző, odamennének-e, hogy ápolják a betegeket. Természetesen nem. Nincs hozzá semmi közük. Adnak-e vért: nem, mert az rossz érzés, ha megszúrják az embert és egyébként is nincs hozzá semmi közük.

Mi lehet az oka annak, hogy ezek a mai fiatalok olyan nagyon különböznek attól az 1683-ban Baksafalván¹ született kisfiútól, aki bizonyára gyermekként sem ment el úgy egy idős ember mellett, hogy nem vette észre: segíteni kellene, de nem csak észrevette, hanem segített is, úgy hiszem. Felnőve pedig pontos és biztos értékrenddel tekintett a világra. Ezen értékrend alapján járta az útját.

Vegyük tekintetbe az 1600-as évek vége, 1700-as évek eleje Magyarországnak társadalmi viszonyait és ebben a környezetben próbáljuk meg elképzelni, hogy hogyan is alakul ki egy gyermekben az-az értékrend, melyet viszonyítási pontként tud használni egész hátralévő életében. Teljesen evidensnek tűnik, hogy az a gyerek, akiből később minorita szerzetes lesz, ezen értékrendben alapként tekinti a tízparancsolatot. Ha az abban foglaltakat valaki olyan mélyen asszimilálja

¹ CSÁK 1927

mint ez a gyermek, akkor abból felnőttként törvényszerűen csakis tisztességes ember lehet. Az, hogy ezen tisztessége mellett a szó legfelelőbb értelmében volt jó ember, az volt az a plusz, amely kiemelte és mintává tette őt.

Jelenlegi társadalmi környezetre próbálva vetíteni ezeket az értékeket, eléggé furcsa képet kapunk. Azt mondhatnám, hogy két csoportra bomlik a társadalom: az egyik az úgynevezett normálisok csoportja, a másik – és itt csak saját tapasztalataimra támaszkodva mondom, amit mondok, *azaz* hogy ez a másik csoport egyre terjedelmesebb, az úgynevezett fogyatékos emberek csoportja.

A fogyatékosok szintén két táborra bonthatók: vannak a biológiailag determináltan fogyatékosná vált emberek, akik betegek, és vannak azok, akiket érzelmi fogyatékosnak nevezhetünk, ők viszont valahol az érzelmeik hiánya miatt az emberségüket veszítik el.

Abban a pestisjárványban, amelyben Didák atya segített a betegeken, ápolva őket mind fizikai, mind pszichikai téren, természetes volt, hogy bárki, aki abba környezetbe kerül, ezt a betegséget elkaphatja és belehal. Sokszor gondolkodom azon, hogy amikor a mai betegségeket, járványokat határozott tudományos alapon elemzik és gyógyíthatóvá vagy végzetessé minősítik őket, akkor hány ember képes arra, hogy az adott járványban – különösen ha az végzetes – egy haldokló kisgyerek kezét úgy fogja meg, hogy közben nincs rajta vírusvédelmi szkafoander.

Tartok tőle, hogy sok esetben még az adott kisgyerek anyja sem nyújtja ki a kezét.

Éppen ezért fölvettem a kérdést néhány fiatal-embernek és a következő roppant furcsa választ kaptam. Aki ilyet csinál, mármint hogy megfogja a gyerek kezét, az – bocsánat a kifejezésért – nem normális.

Kelemen atya mérlegelés nélkül, akkorra már kivívott magas pozícióját félretéve indult el a betegek ápolására és a járvány után, amikor évekig kilincselte azért, hogy templomot építhessen, szintén mérlegelés nélkül tette a dolgát.

Nem mérlegelte tehát soha a saját magával szembeni pozitív vagy negatív hatását egyetlen tettének sem, és soha nem mérlegelte azt sem, hogy aki segítségre szorul, az vajon milyen felekezethez tartozik, vajon milyen ember, csak segített.

Anélkül, hogy ennek különösebb, mai kifejezéssel élve PR környezetet teremtett volna. Nem a beszéddel, körítéssel igyekezett hatni, hanem tette, amit a lelkiismerete diktált.

Manapság ezzel szemben hatalmas a felhajtás, kinyilatkoztatások, vélemények, megoldások tömege áramlik szóban és ezeket általában egyetlen egy értékelhető tett sem követi.

A cselekvő emberek helyére beszélő emberek kerültek.

Azt gondolom, hogy az értékrend változása az, ami ide vezet. A reklámokból a látszat ömlik, hatalmas tömegben, számtalanszor ismételve a fogyasztói társadalom érdekeit szolgáló reklámszövegeket. Kontroll, szűrés a befogadói oldalon

nincsen, a számtalan ismétlés pedig bevési a tudnivalót. Egyszerű pedagógiai alapelv.

Márpedig, ha nem az az érték egy társadalomban amit tesztek, hanem amit mondok és aminek látszatát keltem, akkor ott komoly problémák tömege alakul ki. Ezeket a problémákat pedig nem egyszerű megoldani, mivel a saját magunk mármár genetikai irányítójává vált értékeit (mint a ne lopj, ne kívánd, stb.) dobjuk félre. Ha pozitívnak szánt tartalommal ki lehet mondani olyan szóösszetételt, hogy: *megélhetési bűnözés*, az bizony ijesztő.

A gyerekek és fiatalok körében történő felmérések mutatják, hogy egyre kevésbé érzik közösséghez tartozónak magukat. Márpedig az ember egyik alapvető jellemzője, hogy társas lény. Egy másik alapvető jellemzője a nevelés, az ember valamilyen formában mindig nevelte utódait.

A nevelés mindig olyan szocializáció, amelyben elsajátítjuk azon csoportok értékeit és normáit, amelyhez tartozunk. Ma pedig nincsenek, illetve elenyésző számban vannak pozitív közösségek. Felbomló családok között, állandóan változó társadalmi közegben kell felnőniük a gyerekeknek, akiket a családban, optimális esetben, két munkavállaló nevel. Ez azt jelenti, hogy a szükséges minimumnál jóval kevesebb idő és energia jut a gyerekre, aki minden öt körülvevő médiumból azt hallja, hogy joga, joga, joga... de csak rendkívül ritkán hangzik el a kötelessége szó.

Az életre való felkészítés alapköve szerintem az, hogy legyen egy hely a földön, ahol az adott ember / gyerek a legfontosabb. Ahol őt a hibával együtt szeretik.

S ebben az alaphelyzetben próbálják egyenes úton tartani. Ha azt a bizonyos erkölcsi alaphelyzetet, amit tízparancsolatnak hívunk, nem is tanítják meg neki otthon vagy az iskolában, de ennek megfelelően élnek, akkor a nevelése során az értékrend kialakul és lesz zsinórmértéke a hátralévő életében.

Az lehetne az egyik lehetséges megoldás, hogy használnunk kellene azokat a példaértékű életeteket mintának, amelyek nem szavakról, hanem tettekről szólnak. Meg kellene próbálnunk. Ha Johnson szép gondolatait tekintjük és keresünk a múltban Kelemen Didákokat, és őszintén állítjuk őket példaként, akkor igazzá lesz az alábbi idézet:

„Benyomulni a múltba, hogy ott legyünk, és íme ott is vagyok s azt mondom: Az emlék ott van s annak része, ami él, a jelenvaló élet része.”²

Ha ezek a minták a jelenvaló élet részévé válnak, akkor az évtizedek által előidézett hiányosság és elkövetett bűn, hogy a jelenlegi felnőttek nem a tisztesség alapeszméjén nőttek fel, hogy nevelték ugyan őket, de csak pro forma, talán helyrehozható.

² JOHNSON 1978

A „**csináljunk úgy, mintha csinálnánk valamit**” volt a vezérelv abban a társadalmi közegben, ahol a mostani szülők szocializálódtak. Nem szívták magukba azokat az értékeket, amiktől a kisfiúkból Kelemen Didákok, a kislányokból pedig Teréz anyák lesznek. Persze nem a szó szoros értelmében gondolom. De a lényegben igen, azaz megtanulnak adni, érdek nélkül. Ráadásul a gondolataik perifériáján sem merül fel, hogy mit kapnak viszonzásképpen.

Sokáig gondolkodhatnék még hangosan vagy írásban, de mivel sem pszichológus, sem szociológus nem vagyok, így a magam pedagóguslétén keresztül csak újabb kérdések fogalmazódnak meg bennem. Mi az, ami olyan nagyon kevés bennük és mi az, ami olyan mérhetetlenül sok? Miért nem szánunk időt, figyelmet a másikra, mit veszíthetünk el a magunkra szánt idővel?

Nem hiszem, hogy nálam lenne a bölcsék köve és ezért egyetemleges válasz tudnék adni, de abban biztos vagyok, hogy ha nem értetjük meg a fiatalokkal, akik majd a következő generációt, generációkat nevelik, hogy a sorrend nem úgy hangzik, hogy én, te, hanem úgy, hogy te, én, akkor nem lesznek képesek távlatosan hatni, nem marad utánuk nyom, vagy ha marad is, negatív.

Az előzőekből kitűnik talán, hogy sokat beszélgettem a diákjaimmal erről, és mielőtt eljöttem a konferenciára, odaadtam nekik MAETERLINCK, Maurice: A csönd című művéből vett idézetet:

„...mihelyt igazán van valami mondanivalónk, kénytelenek vagyunk hallgatni; és ha e pillanatokban ellenállunk a csönd láthatatlan és sürgős rendelkezéseinek, örök kárt okozunk, melyet az emberi okosság legnagyobb kincsei sem hozhatnak helyre, mert elszalasztottuk az alkalmat, hogy meghallgassunk egy másik lelket és a miénknek pillanatnyi létet adjunk; és sok élet van, ahol az ily alkalmak nem jelentkeznek kétszer...”

Remélem sőt legbelül hiszem, hogy megértik.

BIBLIOGRÁFIA

CSÁK 1927

CSÁK Alajos Cirjék: *Kelemen Didák csodás élete és működése*. Miskolc, MAGYAR JÖVŐ NYOMDAMÚZEUM ÉS LAPKIADÓVÁLLALAT RT, 1927.

JOHNSON 1978

JOHNSON, Eyvind: *Kegyés urunk, Carolus*. Budapest, EURÓPA, 1978.